

Y el Mas de la Punta, propietat de la família Mas (1630-1930)

-Pascual Boira i Muñoz-

Recentment ha caigut a les meues mans una publicació de la Fundació Dávalos-Fletcher titulada *Formación y Disolución de los Grandes Patrimonios Castellonenses en el Antiguo Régimen*, de J. Brines, A. Felipe, M.J. Gimeno i M.C. Pérez. Un dels seus capítols porta com a títol *La importancia de una buena estrategia familiar: Los Mas*. Aparentment, no hi ha res ací que pugui interessar els lectors i les lectores de *Tossal Gros*; tanmateix, l'interès aparegué quan, en llegir-lo, vaig descobrir que una part important dels béns que formaren el vincle familiar dels Mas són al terme municipal de Les Coves de Vinromà, concretament a la Torre Ebrí, al Mas de la Punta i en altres masies.

Però la meua sorpresa fou encara més gran quan, comentant de forma casual el fet amb Natí Beltrán (mare de Vicent Barreda) en una visita que vaig fer al seu mas, a mitjan setembre, en plena campanya de l'ametlla, em va dir que a sa sogra Vicenta García Moliner "Centa la Torre", l'havia sentida parlar alguna vegada de l'antic propietari de la Torre Ebrí, Federico Bellés (?) Mas, a nom del qual -fins fa poc- es pagava encara la contribució rústica.

Ràpidament em vaig adonar que el cognom Bellés respondria a un error d'interpretació, i que realment es tractava de Federico Vallés y Mas, potser el fill de la senyora Ana Mas amb qui es tanca el llinatge dels Mas, en casar-se amb Fausto Vallés y Ferrer, baró de la Pobra Tomesa i de la Serra.

Fou així com vaig pensar de seguida a transmetre aquesta informació als lectors i a les lectores de *Tossal Gros*, completant l'article amb altres indagacions i amb les explicacions de la dita Vicenta García Moliner "Centa la Torre" (àvia, aleshores, de Vicent Barreda i Cinta Moliner), amb qui vaig mantenir una agradable conversa amb la presència dels seus fills Sara, Vicent, Jaume i la seua nora Natí. Tot açò ens permet seguir l'evolució de la propietat de la Torre Ebrí i del Mas de la Punta des de l'any 1630 fins als nostres dies.

El primer membre de la família Mas que obtingué privilegi militar fou Jerónimo Mas y Beltrán,

el qual, gràcies al prestigi social i econòmic que son pare (Luis Mas) havia obtingut com a metge, fou armat cavaller en 1652, a l'edat de 24 anys. A partir d'aleshores els seus descendents rebrien ja el títol de cavallers; i Luis va pensar, així, que el seu fill Jerónimo hauria de casar-se amb algú d'una família que aportés un patrimoni econòmic destacat i que, per títol, permetés formar un vincle important.

La persona elegida fou Narcisa Arano, filla d'Agustín Arano (cavaller i assessor de la Governació de Castelló). Agustín Arano tenia un fill, però en morir aquest Narcisa, com a filla major, serà la qui rebrà totes les propietats de son pare, les quals -unides a les dels Mas- s'hauran de transmetre de primogènit en primogènit. Ara bé, el vincle patrimonial format correspondrà a un Mas, per la qual cosa Agustín Arano intentarà -i aconseguirà- que el vincle Arano vaja sempre davant del dels Mas en els successius testaments.

Els béns sobre els quals la família Arano forma el vincle i que esdevindran patrimoni dels Mas ara, són:

- Tres censals a la vila de Castelló, amb un total de 2.200 lliures i pensió anual de 2.200 sous.

- La botiga dita "de la Pasquala" a la ciutat de València.

- 6 cafissos de blat de cens anual sobre una

masia de Morella.

- 12 cafissos de blat de cens anual que responen a les masies de terme de Les Coves anomenades la Torre del Doctor Arano (10 cafissos), que identifiquem (tal com es desprén de documents posteriors) amb la Torre Ebrí i el Mas de la Punta (2 cafissos).

- Una casa amb hort i celler contigus, a Sant Mateu.

Aquestes propietats de Les Coves, a l'igual de la casa de Sant Mateu, les havia rebudes el doctor Arano per donació del seu germà fra Felipe de Arano, que fou rector de la parròquia de Sant Mateu (el qual va escriure uns comentaris sobre l'obra d'Ausiàs March, desgraciadament perduts avui), i que li les va cedir en 1631.

Del matrimoni de Jerónimo Mas i Narcisa Arano naixerà Felipe Mas, que serà l'hereu del vincle creat pels seus pares. Felipe es casarà als 22 anys amb Ana Vallés, membre distingit d'una família de Castelló. Però la mort prematura de Felipe (als 33 anys) farà que tant els seus béns paternals com els materns passen directament al seu fill, Jerónimo Mas y Vallés, sense haver-los gaudit ell.

Jerónimo Mas y Vallés reunirà en la seua persona tot el patrimoni vinculat dels avis, encara que els seus germans José i Felipa poguessen gaudir de part d'aquests béns mentre visquessin.

Jerónimo Mas y Vallés es casà en 1705 amb Luisa Llorens y Feliu, membre (no cal dir) d'una distingida família de Nules. En 1717, Jerónimo fou regidor de la ciutat de Castelló. Tanmateix, de nou la mort, ocorreguda l'any 1731, privà un Mas (Jerónimo, en aquest cas) de gaudir del béns heretats dels seus avis, els quals hagueren de passar al seu fill primogènit (Felipe) tot el patrimoni, tot i que era menor d'edat.

Felipe Mas y Llorens, aconseguida la majoritat (és a dir, vint-i-cinc anys), sol·licita en 1733 ser declarat, com a primogènit, successor del vincle fundat per Agustín de Arano, ja que és el successor immediat de Jerónimo Mas y Vallés.

Tanmateix, davant la malaltia

Vicenta García Moliner "Centa la Torre".